

לשכת עורכי הדין בישראל
ISRAEL BAR ASSOCIATION
نقابة المحامين في إسرائيل

אתיקה מקצועית

גיליון 76 | אוקטובר 2024

יו"ר ועדת האתיקה הארצית עו"ד מנחם מושקוביץ
פרקליטת ועדת האתיקה הארצית ועורכת אחראית עו"ד שלי ואקנין אדם
ממונה ועדת האתיקה הארצית ועורכת ראשית עו"ד ספיר אליאס
ממונה ועדת האתיקה הארצית עו"ד שקד שור
מרכזת בכירה ועדת האתיקה הארצית גב' דורית אדר
מזכירות ועדת האתיקה הארצית גב' ילנה גנדלמן
© מו"ל לשכת עורכי הדין בישראל רח' דניאל פריש 10, תל-אביב
מנכ"ל הלשכה עו"ד איתי שונשיין
טלפון: 03-6362200 | פקס: 03-6918696
אתר הלשכה: www.israelbar.org.il
מייל הוועדה: etika@israelbar.org.il

דברי פתיחה

4..... יו"ר ועדת האתיקה הארצית, עו"ד מנחם מושקוביץ

מאמר- כרופ' אלדר

5..... על ארבע תפיסות רווחות - ושגויות - ביחס לאתיקה המקצועית של עורכי הדין

משולחן ועדת האתיקה הארצית

7..... יחסי עו"ד לקוח

8..... פרסומת

8..... פרסומת אסורה/שידול

8..... מתמחים

9..... ניגוד עניינים

10..... ייצוג

10..... שידול

11..... חיסיון

11..... תביעת לשון הרע

12..... עבודה בחללים משותפים

13..... יחס כלפי בית המשפט

14..... התבטאויות בזמן מלחמה

אתיקה במחוזות הלשכה

15..... החלטות ועדת האתיקה - מחוז חיפה

17..... החלטות ועדת האתיקה - מחוז מרכז

חברות וחברים יקרים,

מוגש לכם בזאת הגיליון החדש של "אתיקה מקצועית" – גיליון מספר 76.

הגיליון מתפרסם בתקופה קשה ומורכבת למדינה כולה, כשנה לאחר פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", אך על אף ולמרות הכל על כולנו להמשיך בשגרת החיים הלא שגרתית ולנסות להמשיך לקיימה ככל הניתן.

אנו מתפללים לשובם של כל החטופים והנעדרים המצויים בעזה, להצלחתם ולבריאותם השלמה של כלל חיילי צה"ל ומערכות הביטחון ואבלים יחד עם משפחות השכול. ועדת האתיקה הארצית מאחלת ומייחלת לזמנים טובים יותר ובשורות טובות במהרה, עלינו ועל כל עם ישראל.

את הגיליון הנוכחי נפתח במאמר של פרופ' שחר אלדר, העוסק בתפיסות הרווחות ביחס לאתיקה המקצועית של עורכי הדין והפרכת.

גם הפעם מובאות לפניכם החלטות מעניינות משולחנה של ועדת האתיקה הארצית, העוסקות בין היתר בסוגיית ניגוד עניינים העולה כאשר עו"ד מייצג שני אינטרסים מנוגדים (סוגיה המתעוררת פעמים רבות בתיקי התחדשות עירונית ופרויקטים של פינוי בינוי), דרישת שכ"ט מלקוח פוטנציאלי, הפרת חיסיון עו"ד-לקוח תוך שימוש בתוצרי האזנת סתר, עבודה בחללים משותפים, התנהלות בהיוועדות חזותית, התבטאויות בזמן מלחמה, תביעת לשון הרע בגין הגשת תלונה לוועדת האתיקה, ועוד.

עוד נעדכנכם, כי בחודש מרץ קיימה ועדת האתיקה הארצית את הכנס השנתי המרתק לכלל מערך האתיקה והקבילה בלשכת עורכי הדין, בהשתתפות יושבי ראש ועדות האתיקה המחוזיות.

שיתוף הפעולה הפורה עם ועדות האתיקה המחוזיות, ממשיך וניכר בפירותיו גם בגיליון זה, בו אנו מפרסמים החלטות מרכזיות משולחנן.

בנוסף, בחודש יולי התכנסו חברי פורום האתיקה ביום מפגש מרוכז, אליו הוזמנו יו"רי ועדות האתיקה ומערך האתיקה בדרום. מפגש מערך האתיקה החל בסיור בדרום בעיר שדרות והמשיך בשיבת חברי הפורום שבה עלו לדיון נושאים רבים. בין יתר הנושאים עלה לדיון השימוש בתואר מתמחה/מומחה, עדכון נוהל טיפול בתלונות, הצעת חוק לשכת עורכי הדין וכיצ"ב, בנוכחות ראש לשכת עורכי הדין עו"ד עמית בכר. המפגש נחתם בדברי תודה וברכות לסיום תפקידו של יו"ר ועדת האתיקה – מחוז חיפה, עו"ד שאדי סרוג'י, לאחר שתי קדנציות בהן כיהן כיו"ר ועדת האתיקה

הנכם מוזמנים לפנות לוועדת האתיקה הארצית וכן לוועדות האתיקה המחוזיות בכל עניין ושאלה.

נאחל לכולנו ימים שקטים וטובים במהרה בימנו.

בברכת חברים,

מנחם מושקוביץ, עו"ד
יו"ר ועדת האתיקה הארצית
לשכת עורכי הדין

מאמר - פרופ' אלדר

על ארבע תפיסות רווחות - ושגויות - ביחס לאתיקה המקצועית של עורכי הדין

בקרב הציבור הרחב, ובאופן מפתיע גם בקרב חלק מעורכי הדין, רווחות ארבע תפיסות שגויות באשר לאתיקה החלה על המקצוע. ראשית, יש הסבורים שהאתיקה המקצועית מסתפקת בניסוח רעיונות מופשטים של מוסר המרחפים מעבר לאיסורים הקשיחים והמחייבים שבחוק (למשל בחוק העונשין) והנתונים למצפון האישי ולבחירה הערכית של כל עורך ועורכת דין. שנית, בקרב אלה שמכירים במעמדה המחייב של האתיקה המקצועית, ישנם הסבורים שמטרתה היחידה היא להזכיר לעורכי הדין, שמעייניהם נתונים ללקוחות המשלמים את שכר טרחתם, כי חלות עליהם גם חובות כלפי בית המשפט והחברה בכללותה. שלישית, יש המאמינים שכללי האתיקה אמנם מחייבים על הנייר, אך עורכי הדין נוטים להתעלם מהם. רביעית, רבים חשים שהאתיקה המקצועית תורמת לעשיית הצדק ככלל, אך היא רעה ללקוח הבודד. לזה ייטב אם יבחר בטיפוס עורך הדין הנכלולי, שלא יהסס לעקם את הכללים ולהכיר אותם – בעודו מקווה ששאר עורכי הדין ישמרו על מצוות האתיקה קלה כחמורה.

אלה התפיסות, וכעת נכנה להפרכתן. הטעות בתפיסה הרווחת הראשונה – זו הגורסת שהאתיקה המקצועית מסמנת את הרצוי והראוי ולא את המותר והאסור – היא שבצד האתיקה שניתן לכנות "רכה", המורכבת משאלות של מצפון אישי ושל קווים אדומים שכל עורך ועורכת דין קובעים לעצמם, לעתים במשא ומתן פנימי מתמשך ומייסר, קיימת גם אתיקה "קשיחה". האתיקה הקשיחה אינה מרחפת בתחום האפור שבין האסור והמותר והיא אינה נתונה לנטייתיהם האישיות של עורכי הדין. היא מצויה בחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961 ובכללי האתיקה שהותקנו מכוחו, ומגובה במערך של סנקציות הקבועות בסעיף 68 לחוק לשכת עורכי הדין, החל באזהרה ונזיפה, עבור בקנסות, וכלה בהוצאה מהלשכה. בטור זה, המתפרסם בביטאון "אתיקה מקצועית" שמוציאה ועדת האתיקה הארצית, אין צורך להתעכב על מעמדם המחייב של כללי האתיקה. די לעיין בהמשכו של הגיליון על מנת להיווכח שעורכי דין שוועדת האתיקה מצאה כי סרחו מופנים לדין משמעתי (כאשר ההכרעה אם אמנם סרחו נתונה לבתי הדין המשמעתיים). עיון בהחלטותיה של ועדת האתיקה עלול להטות את הדעת למחשבות נוגות על מעמדם הדל של כללי האתיקה בקרב חברי המקצוע. זו התפיסה הרווחת השלישית, שאלה אגיע בהמשך. לפני כן, עלינו להתייחס לתפיסה הרווחת השנייה, לפיה תפקידה הבלעדי של האתיקה המקצועית הוא להסדיר את חובותיהם של עורכי הדין כלפי בית המשפט והחברה.

אין מי שאינו מכיר את הביטוי השגור על שפתותיהם של עורכי הדין ואשר מזמן הפך לחלק מהפולקלור האופף את המקצוע, כי למען הלקוח יעשו הכל, במסגרת החוק. הרושם הנוצר הוא שהאינטרסים של הלקוח ממלא מובטחים באמצעות שכר הטרחה שהוא משלם והרצון הטבעי של עורכי הדין לנצח, ולפיכך התפקיד היחיד שנותר לאתיקה הוא להציב לעורכי הדין גבולות בשם אינטרסים חברתיים נוגדים לכאורה, שעיקרם קידום משפט צדק ושמירה על כבוד המקצוע. אך האם האתיקה המקצועית יכולה להסתפק בעמדה החד-צדדית של שפיכת מים צוננים על התלהבותם של עורכי הדין בייצוג לקוחותיהם? עיון ובהחלטות של ועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין מלמד אחרת.

כמה מציוויי האתיקה המחמירים ביותר והנאכפים ביותר נועדו להגן על האינטרסים של הלקוח דווקא. האיסור לגלות את סודותיו של הלקוח; חובת השמירה על חיסיון המידע שקיבל עורך הדין בקשר לייצוג; האיסור על הימצאות בניגוד עניינים העלול לקפח את הלקוח; כמה מההגבלות על גביית שכר טרחה – כל אלה הם כללי משמעת שנועדו להדק את הנאמנות של עורכי הדין ללקוחותיהם. נדרש אפוא איזון בין חובותיהם הנוגדות של עורכי הדין כלפי לקוחותיהם וכלפי גורמים נוספים, ואכן סעיף 54 לחוק לשכת עורכי הדין מנסח את תפקידה של האתיקה כמלאכת הכיול התשתית של המקצוע: "במילוי תפקידיו יפעל עורך דין לטובת שולחו בנאמנות ובמסירות, ויעזור לבית המשפט לעשות משפט". לפי הצהרה מפורשת זו, האתיקה המקצועית נועדה לשמור הן על האינטרס של הלקוח והן על האינטרס הציבורי, וסדר הופעתן של החובות בלשון הסעיף מלמד אולי על סדר הקדימויות. בפרספקטיבה רחבה, אפשר להבחין שהאינטרס הציבורי ניצב בשני אבריה של הנוסחה, שכן ייצוג ראוי ללקוח הוא אינטרס ציבורי מובהק. ואולם, מנקודת מבטם של עורך ועורכת הדין המייצגים לקוח, האיזון שקובע סעיף 54 מצריך הליכה זהירה על חבל דק – מי שיראה לנגד עיניו רק את האינטרס של הלקוח וישכח את "מסגרת החוק" ייפול לצד אחד, ומי שיפקיר את עניינו של הלקוח, בין בשל שיקולים אישיים (למשל, יקבל לטיפולו לקוח נוסף שעניינו מנוגד) ובין מתוך רצון להיות "קדוש יותר מהאפיפיור" ולקדם את הצדק במקרה הקונקרטי על גב הלקוח (למשל, בגילוי מידע חסוי), ייפול לצד שני. והתהום אותה התהום, והסנקציות אותן הסנקציות.

כפי שהדימוי של האתיקה המקצועית כמורה נזכין חוטא למהותה, כך גם הדימוי של עורכי הדין כעברייני משמעת נלהבים אינו נסמך על נתונים אמפיריים. מה מזין אפוא את התפיסה הזו? נראה שבין היתר אחראים לכך ייצוגים של המקצוע בתרבות הפופולרית, השעטנז של שליחות ציבורית ושכר טרחה גבוה, והנטייה להעריך את מידת שכיחותו של אירוע לפי מידת נגישותו למחשבה ולא לפי נתונים סטטיסטיים (היוריסטיקת הזמירות). בהיעדר ממצאים אמפיריים אמינים, אין בסיס איתן לטענה שעורכי דין נוטים ככלל להתעלם מכללי האתיקה.

אך יהיה אשר יהיה שיעורם של עברייני המשמעת בקרב עורכי הדין, קיומם הופך את התפיסה הרווחת הרביעית מתיאורטית לפרקטית: האמנם יעשה הלקוח בחכמה ויזכה ביתרון אם ישכור את שירותיהם של עורך או עורכת דין חסרי עכבות אתיות? ייתכן שכך. מי שמשליל מעליו את כללי המשחק יכול לזכות ביתרון מעשי על פני מי שכבול בהם. ועם זאת, גם אם הלקוח אינו מקפיד בתורת המידות ואינו צפוי להיתקף מוסר כליות בשל מעשי הנכלים של שלוחיו, יתכן שדווקא טעמים מעשיים יניאו אותו מלשים את גורלו בידיו של עברייני משמעת. טעם ראשון הוא האפשרות הקרובה שהכנפיים שנשא את השמועה בדבר אופיים הקלוקל של עורך או עורכת הדין עד לאוזניו של הלקוח רפרפו בדרך גם על אזניהם של חברי המקצוע, ובהם השופטים. שופטים מגלים אסטיטיות רבה כלפי טקטיקות מלוכלכות, ויש להם קפטריה משותפת וזיכרון ארוך: אין ספק שהמידע המפיל נאגר ונשמר. אם זהו אכן מצב הדברים, נכונותם של עורך או עורכת הדין לעקם את הכללים לא תעניק ללקוחם יתרון אלא תהווה מגבלה. כפי ששמם הטוב של עורכי הדין המייצגים הוא נכס חשוב בידי הלקוח, שמם הרע הוא אבן ריחיים על צווארו. טעם שני הוא נאמנותם המרצדת של עורכי הדין חסרי האתיקה. האם הלקוח יכול לסמוך עליהם שיכוונו מעלליהם לטובתו דווקא? לפעמים האינטרס האישי של עורכי הדין אינו מתמזג עם זה של הלקוח, ועורכי דין חסרי אתיקה עלולים לפעול לטובת עצמם על חשבון הלקוח.

דוגמה מאלפת מצויה בבג"צ 4495/99 הסניגוריה הציבורית המחוזית נ' ועדת הערר, כ"ד נג(5) 625. עורך דין פלוני, סניגור ותיק, ביקש הכרה כסניגור ציבורי וסורב. הטעם שנתנה הסניגוריה הציבורית לסירובה הוא עברו המשמעותי המכביד של עורך הדין. מסכת ההליכים המשפטיים שבאו בעקבות החלטתה של הסניגוריה הציבורית מספקת הצצה לעברו המשמעותי המפולת של עורך הדין ולתופעת הנאמנות המרצדת. ניכר שעורך הדין לא חשש להפך את כללי האתיקה בשם לקוחותיו.

בתיק אחד, עורך הדין קיבל, כסניגור, תצהיר מעד פוטנציאלי של התביעה. בתיק אחר עורך הדין הורשע בהטעיית בית המשפט ביודעין לשם עיכוב ביצוע פסק דין שניתן נגד מרשו. לפי התפיסה הרווחת הרביעית, עורך דין זה, המסור ללקוחותיו עד כדי נכונות לסכן את רישיון עריכת הדין שלו, הוא עורך הדין האידיאלי עבורם. ואולם, גיליון ההרשעות מגלה שבאותה התקופה ובכמה הזדמנויות עורך הדין הזניח תיקים של לקוחותיו ולא הגיש כתבי בית דין במועד. פסק דין משנת 1994 שכרך שתיים מהרשעותיו המשמעותיות של עורך הדין האמור מדגים את הנקודה בפשטות ישירה. במקרה האחד, עורך הדין הגיע לכלא איילון ובאמתחתו כמה עשרות אסימונים לשימוש בטלפון הציבורי. במהלך הבדיקה העיר היומנאי לעורך הדין שאסור להכניס אסימונים לכלא וכי עליו להפקידם עד צאתו. למרות זאת, עורך הדין שלשל כמה אסימונים לכיסו וניסה להבריחם ללקוחו הכלוא. במקרה האחר, עורך הדין קיבל מידי המשטרה כסף שנתפס מלקוחו, ובניגוד להסכם עם הלקוח נטל את הכסף לעצמו כשכר טרחה. הלקח ברור: עורך דין שבידו האחת מבריח עבור אסימונים לכלא, עלול בידו השנייה לגנוב את כספך.

המסקנה הכללית היא, שבצד היותה של האתיקה המקצועית מערכת של אידיאלים שנועדו להגן על האינטרס הציבורי בקיומה של חברה המבוססת על שיפוט מוסרי, אותה האתיקה היא גם פרגמטית: עבור עורך ועורכת הדין, עבור החברה בכללותה, ובאופן מעט מפתיע יותר גם עבור הלקוח הבודד, המוסרי הוא הכדאי.

עו"ד פרוץ' שחר אלדר, מרצה בקריה האקדמית אונו ועוסק במשפט כלילי

החלטות ועדת האתיקה הארצית

יחסי עו"ד – לקוח

דרישת שכ"ט מלקוח פוטנציאלי

אל פתחה של ועדת האתיקה הארצית הגיעו פניות בעניין דרישת עורכי דין לשכר טרחה מגורמים שהיו בגדר לקוחות פוטנציאליים לפני תחילת הטיפול המשפטי, אך לא שכרו את שירותי עורך הדין בפועל, וזאת בין אם הטיפול הניב להם תועלת ובין אם לאו. מקום בו אין מחלוקת כי מעולם לא נקשר הסכם שכ"ט, לא נוצרו יחסי עו"ד-לקוח וכי עורך הדין קיבל על עצמו את הייצוג בידוע על כך, אין זה ראוי כי עורך דין ידרוש בדיעבד שכ"ט מהנהנים מפירות עבודתו. האמור חל גם במקרה בו עורך הדין נקשר מראש בהסכם שכ"ט תלוי תוצאות. אחרת, ייווצר תמריץ לעורכי הדין להביא את עצמם **מראש ובידועין** למצב בו אם הטיפול המשפטי יצלח, הם ידרשו שכר טרחה ממי שלא שכרו את שירותיהם ולא נוצרה עמם מערכת יחסים של עו"ד עם לקוח.

משיקולים של הגנה על כבוד המקצוע ואף על הציבור הרחב, אין זה ראוי כי עורך הדין יכלכל את צעדיו מראש, כך שבסוף הטיפול בקבוצת לקוחות מסוימת, הוא ידרוש תוספת על שכר הטרחה, **ממי שלא שכרו את שירותיו**. יתר על כן, המצב כאמור עלול להוביל למחלוקת בין עורך הדין לבין הלקוח ששכר את שירותיו, בשאלה למי מוקנית עילת התביעה כנגד צדדים שלישיים, בעקבות הטיפול המשפטי שהניב להם תועלת. קביעת הנחיה ברורה כמפורט בגילוי דעת זה, לפיה עורך הדין לא יגיש תביעה לשכר ראוי ו/או להשבה כלפי צדדים שלישיים אשר על אודותיהם ידע מראש טרם תחילת הטיפול המשפטי, בנסיבות בהן לא נוצרו יחסי עו"ד-לקוח עמם, תמנע מחלוקות כאלה ואף תמנע מצבים בלתי רצויים, כמו גיבוש הסכם שכ"ט בו הלקוח "מוכר" לעורך הדין את עילת התביעה העתידית שלו כלפי צדדים שלישיים (עניין שבפני עצמו עשוי לעורר שאלות משפטיות מורכבות) או מתחייב כי לא יפעל למימוש זכויותיו בנושא. לפיכך, עו"ד שנקשר בהסכם שכר טרחה, נדרש לכלכל את צעדיו כך שהתמורה בגין עבודתו (לרבות במקרה של שכ"ט תלוי הצלחה) תוגבל לשכר הטרחה שישלם הלקוח ששכר בפועל את שירותי עורך הדין, ולא ל"סיכויים" של הליך משפטי נוסף בדמות תביעה לשכר ראוי ממי שאינם לקוחותיו. להסרת ספק, אין מניעה כי עורך דין יתקשר מראש בהסכם שכ"ט עם לקוח, לפיו אם הטיפול המשפטי יניב ללקוח עילה מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט כנגד צדדים שלישיים, הרי שעורך הדין ייצג את הלקוח גם בטיפול המשפטי בגין עילה זו. יובהר, כי אין ועדת האתיקה מביעה עמדה על זכות התביעה בהליכים תלויים ועומדים או כאלה שעילתם התגבשה עובר לפרסומה.

מספר החלטה: את/53/23

פרסומת

שימוש במונח "ייעוץ ללא התחייבות"

בעקבות פניות אשר הגיעו לפתחה של ועדת האתיקה הארצית בסוגיה האם פרסומת שכוללת בתוכה את המלל **"ייעוץ ללא התחייבות"** הוא תקין לפי כללי לשכת עורכי הדין (פרסומת), התשס"א-2001, (להלן: **"הכללים"**). החליטה הוועדה להבהיר את עמדתה בעניין. הכללים קובעים רשימה סגורה של אמצעים ותכנים שמותר לעורכי דין לפרסם בנוגע למשרדם. התיקון משנת 2018 לכללי הפרסומת שינה את חוקי המשחק במובן זה שהוא אפשר למשרדים לכלול מלל חופשי אודות משרדם, שחורג מפרטים יבשים אודות עורך הדין או משרדו באופן המוצג כרשימה (שם, תארים, פירוט עורכי דין במשרד, כתובת ושעות וכו'). לעניין זה, ר' כלל 3(ב)(14) לכללים, הקובע כי פרסומת יכול שתכלול **"מלל חופשי שעניינו הצעת שירות משפטי על ידי עורך הדין, שאינו כולל כל התייחסות לשכר הטרחה"**. הפרשנות של הסיפא "התייחסות לשכר הטרחה" הנה רחבה וכוללת גם ביטויים כגון מחיר "זול", "משתלם", "כדאי", "הנחה" וכו' ולא רק ציון התעריף עצמו. ועדות האתיקה נתקלות באופן תדיר בתופעה על פיה, משרדים שפרסמו בעבר כי שיחת הייעוץ הנה ללא עלות, שינו את הפרסומים לכך שכעת מדובר ב"ייעוץ ללא התחייבות".

השאלה: האם ייעוץ ללא התחייבות הוא מותר לפי כלל 3(ב)(14) הנ"ל או אסור?

מבחינה לשונית, המושג "התחייבות" אינו נוגע לשכר טרחה של עו"ד, נראה כי פרשנות לפיה ייעוץ ללא התחייבות משמעו ייעוץ חינוכי ללקוחות היא רחבה מדי ואינה עולה בקנה אחד עם המשמעות המילולית של המשפט. עם זאת, המשפט "ייעוץ ללא התחייבות" אינו עולה בקנה אחד עם הרישא לכלל 3(ב)(14) הנ"ל שכן בהתאם ללשון הסעיף, התנאי לפרסום המלל החופשי הוא שעניינו בהצעת שירות משפטי על ידי עורך הדין. דהיינו, לא ניתן לפרסם מלל חופשי אחר. לפיכך, מקום בו מציין המחוקק או מתקין התקנות כי חייב להתקיים קשר ענייני לשירות המשפטי, אזי לא ניתן לפסוח על דרישה זו כאשר בוחנים את העמידה בתנאי הסעיף. נראה כי מסיבה זו, בדומה להחלטות אחרות של הוועדה הארצית, יש לאסור את השימוש במושג "ייעוץ ללא התחייבות".

מספר החלטה: את/174/23

פרסומת אסורה/שידול

שירותי ייעוץ משפטי בתחום התעבורה

התלונה: מדובר בחברה בעלת אתר אינטרנט שבו היא מציעה למצטרפים, תמורת תשלום חודשי קבוע, שירות משפטי בתחום דיני התעבורה והנזיקין ע"י עוה"ד עמם קשר המיזם קשרים עסקיים. החברה מתפקדת כמעין "חברת ביטוח" ובמידה ואכן יש צורך ב"הפעלת הביטוח" בשימוש בשירות – כדוגמת שלילת רישיון, דוח או הזמנה לדין - החברה מפנה ל"עורכי דין נבחרים העובדים עמה" והלקוח המנוי משלם סכום נוסף של "השתתפות עצמית" ישירות לעורך הדין.

החלטה: פעולה של שיווק ע"י תשלום עמלות לסוכני ביטוח עבור הפצת המוצר תוך חלוקת שכ"ט עם מי שאינו עו"ד, ולעו"ד-תשלום עבור הפניית לקוח לסוכני ביטוח, עולה כדי עבירה אתית. יובהר, כי יש לבחון כל מקרה לגופו באם מדובר בפרסום אסור של עו"ד או שמא מדובר בפעילות שאין להתנגד לה היות שהיא מקדמת את הנגשת השירות המשפטי לציבור הרחב. כמו כן, יש לבחון האם עו"ד רשאים לשתף פעולה עם גוף כזה שמהווה מעין חברת ביטוח?

בעת הדיון בשאלה זו, עולה כי אין מדובר בחברת ביטוח 'רגילה' בו הנך מבטח עצמך ובעת הצורך חברת הביטוח ממנה לך עו"ד מטעמה. בעניינו גם אם האתר מאפשר לך "לקנות" ביטוח – הוא אינו מתנהג אותו הדבר כחברת ביטוח: שיווק האתר נעשה באמצעות פרסום "הצלחות" עוה"ד וכן פרסום באמצעות אמירות של עורכי הדין המטפלים, והדבר עלול להוות עבירה אתית בדבר שיתוף אסור.

מס' החלטה: 316/23

מתמחים

כרטיס ביקור של מתמחה ובו המונח "ייעוץ משפטי"

תלונה: הובא לידיעת ועדת האתיקה הארצית מקרה בו מתמחה, אשר ניגש לבחינת ההסמכה של לשכת עורכי הדין, לא השיג את הניקוד הנדרש למעבר ולפיכך אינו עורך דין. אותו מתמחה, הגיש בקשה ללשכה בנושא ערר על מטלת הכתיבה באותה בחינה, ובשולי בקשתו הופיע לוגו דמוי כרטיס ביקור ובו **מופיעות** המילים **"ייעוץ משפטי"**.

החלטה: הדין המשמעתי חל על מתמחים מכוח סעיף 41 לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961 (להלן: "החוק"). אמנם אין ראייה לכך כי המתמחה אכן נתן בפועל ייעוץ משפטי ולפיכך לא עבר על האמור בסעיף 20 לחוק שעניינו ייחוד פעולות המקצוע עם זאת, נראה כי האמור בכרטיס הביקור הנ"ל **עלול להטעות את הציבור** ולפיכך הוא מהווה **פרסומת אסורה**, עבירה על כלל 2א לכללי לשכת עורכי הדין (פרסומת), תשס"א-2001, שלשונו כדלקמן:

2א. עורך דין לא יפרסם פרסומת אף אם היא עומדת בתנאים שנקבעו בכללים אלה, אם יש בה כדי להטעות את הציבור או לפגוע בו, או שהיא פוגעת בכבוד המקצוע.

מס' החלטה: 278/23

ניגוד עניינים

ניגוד עניינים בפרויקט פינוי-בינוי

אל פתחה של ועדת האתיקה הארצית הגיעה סוגיה העוסקת בניגוד עניינים של עורך דין בעסקת פינוי בינוי.

עוה"ד הציג עצמו כב"כ הדיירים בפרויקט במתחם פינוי-בינוי והשתתף בפרויקט בשני כובעים: **כנציג הדיירים מחד, וכשותף בחברה היזמית ובהכנסות היזם ברווחים גבוהים מאידך**. עוה"ד לא מסר כל מידע על כך שהוא פועל בכובע של יזם ללקוח שלו - שהוא למעשה דייר במתחם. גם לחברה היזמית לא מסר מידע על חילופי המיילים והתכתובות עם הלקוח ועל דרישותיו. בנוסף, עוה"ד קיים פגישות עם הלקוח ובא כוחו ולא דיווח להם שכבר הוגשה תוכנית לוועדה מקומית והחל מועד להגשת ההתנגדויות, לא הזהיר את הלקוח מבעוד מועד כי היזם נסוג מן ההסכמות עמו וכי עליו לכלכל את צעדיו בטרם יהיה מאוחר ובמעשייו אלה גרם נזקים כבדים ללקוח.

כלל 14(א) לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשמ"ו-1986 קובע כי לא ייצג עורך דין לקוח, לא יקבל על עצמו לייצגו ולא ימשיך לייצגו אם קיים חשש שלא יוכל למלא את חובתו המקצועית כלפינו, בשל עניין אישי שלו, או בשל התחייבות או חובת נאמנות שיש לו כלפי אחר. כמו כן, קובע כלל 14(ב) כי לא ייצג עורך דין צדדים בעלי אינטרסים מנוגדים באותו עניין. עוה"ד בחר שלא להצהיר כי הוא לא משמש כמארגן ואינו מקבל אחוזים, ומשכך, הרי שיש בכך על פניו הודאה בעובדה שכיהן כמארגן. משכך, גם בלי תלונת הלקוח דנן, הרי שמדובר בעבירה אתית חמורה כאשר עו"ד משמש כמארגן וכב"כ דיירים (גם אם אחרים). קשה לחשוב על סיטואציה שיש בה את כל אחת מהאפשרויות שכלולות בכלל 14(א) ואף כלל 14(ב) כמו ייצוג

בהליך ארוך כפינוי בינוי באופן קבוע ומתמשך העולה כדי ניגוד אינטרסים מובהק, לא רק כבעיה אתית כי אם כדי נזק של ממש. בעניין זה ניתן לראות ביזם לקוח קבוע ולכן יש בכך עבירה גם על כלל 14(ג). לא זו אף זו, היעדר ניגוד עניינים הוא כלל יסודי וטענת עוה"ד כי חוק התחדשות עירונית (הסכמים לארגון עסקאות), תשע"ז-2017 נכנס לתוקף לאחר תחילת הליכי הפרויקט אינה יכולה לעמוד לטובתו.

בשאלה בעניין ייצוג כלל הדיירים: אף אם עוה"ד לא ייצג את הלקוח, הרי שעצם העובדה ששימש בו זמנית כמארגן בפרויקט וכב"כ דיירים (בבניינים הישנים), ובו זמנית פעל לכאורה מטעם היזם, היא חמורה ביותר. יצוין כי חוק פינוי ובינוי עצמו (חוק פינוי ובינוי (עידוד מיזמי פינוי ובינוי), התשס"ו-2006) מצוין בסעיף 6 חובות גילוי ושקיפות וקובע כי יש באי שקיפות כדי להוות עילה לביטול חתימה על עסקה.

בנוסף, יש בכך הפרה של כלל 16 הקובע כי עורך דין לא יטפל כנגד לקוח בקשר לאותו עניין שבו טיפל עבור הלקוח, ובעניין שיש בו זיקה של ממש למידע שקיבל מאותו לקוח. עוד יש בכך גם שימוש בידעיה מלקוח והפרה של כלל 21. בנסיבות אלה, מדובר כאמור בניגוד עניינים מובהק וחריף ביותר, הכולל ייצוג דיירים מחד וקבלת אחוזים מן היזם מאידך.

הערת מערכת: בזמן פרסום ההחלטה, ההליך עודנו מתנהל בבית"ד המשמעת.

מספר החלטה: את/168/22

ניגוד עניינים בפרויקט פינוי-בינוי

אל פתחה של ועדת האתיקה הארצית הובאו שאלות בנושא ניגוד עניינים בפרויקטים של פינוי-בינוי.

שאלתה 1: המשרד השואל מייצג את הבעלים בפרויקט פינוי-בינוי. לדברי המשרד תוך כדי הפרויקט נמצא ששירותים שהיה עליו לבצע והוכתבו על ידי המדינה במסגרת המכרז היו לרעת בעלי הדירות, ועל כן לא ביצע אותם, וביקש לתקן את הוראות הסכם השירותים שלו ושירותים אלו יעשו על ידי עו"ד אחר.

המשרד השואל פנה לוועדה לברר האם הוא יכול לרשום הערת אזהרה לטובת המדינה, כפי שהתחייב לבצע בהסכם השירותים. לטענתו רישום הערת אזהרה לטובת המדינה הינה פעולה בניגוד עניינים ללקוחותיו בעלי הדירות, וזאת לאור החלטת ועדת האתיקה לפיה עו"ד הבעלים אינו יכול להעניק שירותים גם ליזם.

(את/67/21)

החלטה: בהתאם להחלטת ועדת האתיקה מס' 67/21 המו"מ צריך להתנהל מול בעלי הדירות, כשהשירותים אותם אמור עורך הדין לבצע הינם שירותים עבור בעלי הדירות בלבד. ההסכם אמור להיחתם עימם, גם אם היזם משלם שכ"ט. אשר לשאלת רישום הערת אזהרה, אמנם בהתאם לעמדת הוועדה בגילוי הדעת מס' 67/21 ב"כ הבעלים אינו מייצג את היזם, אולם כחריג להחלטה אנו סבורים כי ב"כ בעלי הדירות יכול לבצע את רישום הערת אזהרה, ופעולה זו בלבד, משני טעמים במצטבר 1. רישום הערת אזהרה לאחר שנחתם הסכם הוא אינטרס של 2 הצדדים, הן אינטרס בעלי הדירות והן אינטרס היזם. רישום הערה ימנע התכחשות להסכם עליו חתומים בעלי הדירות. 2. מדובר בפעולה טכנית.

שאלתה 2: המשרד השואל ייצג חברה יזמית בפרויקט שהסתיים לפני 5 שנים, וכיום המשרד מעניק לפרויקט זה שירותים שלאחר הפרויקט כגון רישום בית משותף. לחברה היזמית מספר בעלי מניות, בניהם בעל מניה המחזיק 15% ומשמש כדירקטור בחברה (חברה א')

בנוסף, בעל המניה הנ"ל הינו בעל שליטה ומנהל בחברה קבלנית אחרת. המשרד השואל לא העניק ולא מעניק לחברה זו כל שירות משפטי (חברה ב'). בנוסף, המשרד השואל מייצג כלקוח קבוע חברה יזמית שחברת הבת שלה מקימה פרויקט פינוי בינוי (חברה ג'). לאחרונה, התגלעה מחלוקת בין חברה ג' לחברה ב' לעניין טיב השירותים שהעניקה חברה ב' בפרויקט של חברה ג', והתעוררה אצל המשרד השואל האם יוכל לייצג את חברה ג' בסכסוך.

החלטה: אין חשש לניגוד עניינים בשאלתה זו, מהנימוקים הבאים:

1. סכסוך ייצג השואל את חברה ג' כנגד חברה ב'. המשרד השואל מעולם לא ייצג את חברה ב'.
2. הקשר היחיד של המשרד השואל לחברה ב' הוא העובדה שייצג את חברה א' שבעל השליטה בחברה ב' מחזיק 15% ממניות חברה א' והיה דירקטור שלה. חברה א' וחברה ב' הינן אישיות משפטיות נפרדות ושונות, ועל כן אין בעובדה שחברה א' הייתה לקוח של המשרד השואל כדי להפוך את חברה ב' ללקוח של המשרד.
3. בהתאם להחלטות ועדת האתיקה, כאשר המחלוקת הנוכחית אינה קשורה באופן מובהק לנושא בו יוצג הלקוח המזדמן וניכר כי אין מדובר "באותו עניין", לא מתקיימת זיקה ממשית בין הייצוג הקודם להליך הנוכחי ולכן אין מניעה מעורך הדין לייצג (החלטה את/146/19).
4. הפרויקט שהמשרד השואל ייצג בו את חברה א' הסתיים וכל שנותר הוא שירותים שלאחר סיום הפרויקט כגון רישום בית משותף, ועל כן ניגוד העניינים גם עם חברה א' בשלב זה הוא חלש.

מס' החלטה: 7/24

אל פתחה של ועדת האתיקה הארצית הובאו תלונות מן המנהלת להתחדשות עירונית בעניין התנהגות בלתי הולמת של עו"ד בפריקט התחדשות עירונית.

התלונות: במסגרת כנס תושבים לקידום פרויקט התחדשות עירונית, נבחרו נציגות הדיירים השונות ולאחר מכן גם הועברו למנהלת העירונית ע"י עורך הדין כתבי מינוי של הנציגות כשהם מודפסים אך אינם חתומים בידי בעלי הדירות אלא נעשו באישור טלפוני בלבד דא עקא, אחד מכתבי המינוי שהועבר למנהלת העירונית התקבל הן בעותק מודפס והן בעותק נוסף בו מולאו חלק מן הפרטים בכתב יד ונמצא שוני בין המסמכים בפרטים אשר צוינו בהם ביחס לפרויקט הנ"ל ואשר לא צוינו ביתר כתבי המינוי המודפסים אשר התקבלו במנהלת העירונית כאמור.

אותו עורך דין פעל גם במסגרת פרויקט התחדשות עירונית אחר, שבו נערך כנס נציגות בעלי הדירות לצורך קידום הפרויקט. בכנס הוחתמו הדיירים על ידי אותו עו"ד על נוסח מסוים של פרוטוקול בדבר בחירת היזם לפרויקט הנ"ל. ברם בנוסח שהוגש למנהלת ההתחדשות העירונית הציג עו"ד נוסח אחר ומפורט יותר בו הוסיף את חתימתו כעו"ד הדיירים המאשר את הפרוטוקול והוסיף כי הוצג לדיירים בכנס נושא הערבויות והביטחונות והמתווה של הפרויקט- פרטים אשר לא הופיעו בפרוטוקול המקורי החתום על ידי הדיירים.

החלטה: מן המקובץ עולה כי עו"ד הציג מצג שווא כוזב והטעה את המנהלת העירונית ובתוך כך הפר את חובת הנאמנות שלו כלפי הדיירים, פגע בכבוד מקצוע עריכת הדין והתנהג בצורה שאינה הולמת אותו. בעניין המסמכים השונים שהועברו לרשות מאלו שהוצגו בכנס, הרי כלל 2 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986 (להלן: "כללי האתיקה") קובע כי עורך דין ייצג תוך שמירה על הגינות, וכלל 34(א) לכללי האתיקה קובע כי אין להעלות טענה עובדתית או משפטית בידוע שאינה נכונה. בענייננו, העברת מסמכים אל הרשויות המוסמכות, כשיש בהם שינוי מהמסמך המקורי עליו חתמו הדיירים-הלקוחות, שאף עלול להרע עמם (שהרי יכול ויטען נגדם בעתיד כי הם היו מודעים לנושא הערבויות והביטחונות ואף חתמו על כך) אינה מהווה שמירה על ההגינות לא כלפיהם ואף לא כלפי הרשות המוסמכת, ואין בדבר משום מילוי חובתו המקצועית של עורך הדין כלפי לקוח, בהתאם לכלל 14(א) לכללי האתיקה. הדבר חוזר ונשנה בשתי התלונות גם יחד, כאשר בתלונה השנייה אף מדובר בשינוי ושדרוג של פרטים משמעותיים כהצגה לרשויות, וכל אלה יחדיו עולים כדי עבירה אתית. הערת המערכת: בזמן פרסום ההחלטה, ההליך עודנו מתנהל בבית דין המשמעת.

מס' החלטה: 153/22

בעקבות פניות אשר הגיעו לפתחה של ועדת האתיקה הארצית בעניין התנהגות בלתי הולמת ושידול אסור לקבלת עבודה בפרויקט התחדשות עירונית, החליטה הוועדה להידרש לסוגיה.

התלונה: עו"ד למעשה מינה עצמו למוביל הפרויקט וב"כ הדיירים ללא הסמכה מצדם, הקים קבוצת 'וואטסאפ' ייעודית לפרויקט וצירף אליה את הדיירים, שלח הזמנות דרך הקבוצה לבחירת נציגות הדיירים ובכינוס עצמו החתים על טופס ייעודי וספציפי שהוכן מבעוד מועד המסמך אותו להיות נציג הדיירים. בפרוטוקול בחירת הנציגות נאמר כי יוקם ועד פעולה למינוי ב"כ הדיירים, אולם עו"ד המשיך לשלב בחירת היזם ללא בחירה כדין להיותו ב"כ הדיירים. הוא נפגש עצמאית וללא הדיירים, מלבד פגישה אחת, עם יזמים שונים. לאחר שהנציגות בחרה ביזם ספציפי, הזמין מיד את הדיירים לחתום על ההסכם מול היזם.

החלטה: מדובר בעבירת שידול ובמשנה תוקף שעה שמדובר באוכלוסייה מוחלשת, אשר ברוב המקרים לא מודעת לזכויותיה בעניין התחדשות עירונית. יש להעיר כי לא מדובר בבניין שהייתה בו התארגנות קודמת לביצוע התחדשות כך שנראה כי משרד עו"ד יזם הליכים מטעמו ויש בכך עבירה על סעיף 56 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961, לפיו לא ישדל עורך דין, בעצמו או על ידי אחר, כל אדם למסור לידי עבודה מקצועית.

הדבר חמור שבעתים בתחום ההתחדשות העירונית, שעה שמדובר באוכלוסייה מוחלשת שנזקקת לייצוג בעניין קנייני ובהחלטות גורליות לעניין הנכס המשמעותי היחיד שבידיה. בחירת הייצוג נועדה לתת מקסימום של בחירה בידי האוכלוסייה, כך שייבחר עו"ד הטוב ביותר מבחינתה ואשר ימקסם את האינטרסים של כלל בעלי הדירות כלפי היזם בצורה המיטיבה ביותר. לאור האמור, הוחלט להעמיד את עו"ד לדין משמעתי.

הערת מערכת: בזמן פרסום ההחלטה, ההליך עודנו מתנהל בבית דין המשמעת.

מס' החלטה: 234/22

הפרת חיסיון עו"ד לקוח – שימוש בתוצרי האזנת סתר

התלונה: עורכת הדין השתמשה בתוצרי האזנת סתר (תדפיס תמלילים) שביצע לקוחה לשיחות טלפוניות ופגישותיה של גרושתו בכמה הזדמנויות:

- על מנת לתמוך במכתב תלונה שהגישה עו"ד בשם הגרוש וזוגתו נגד המתלוננת ועובדים נוספים בהנהלת בתי המשפט להנהלת בתי המשפט.

- בצירוף למכתב תלונה לוועדת האתיקה של מחוז ת"א נגד ב"כ של המתלוננת.

- כנספח לתביעה כספית שהגישה בשם זוגתו של הגרוש.

לטענת עו"ד, רק ניסחה את המכתבים ושלחה ללקוחותיה בדוא"ל ללא נספחים, ולקוחותיה הם אלו שצירפו את התלונות הקודמות בצירוף תמלילים של האזנות סתר, בנוסף מדובר במכתבי תלונה שנשלחו לרשויות חוק מוסמכות בלבד ולכן לא מדובר בשימוש שנעשה שלא כדין. עוד הוסיפה כי התמלול של האזנת הסתר אף הוגש כראיה בתיק המשפחה של הצדדים בהוראת השופט שדן בתיק ושגם בכך יש ללמד שלא מדובר בעבירה על החוק.

החלטה: שימוש בתוצרי האזנת סתר הוא אסור באופן מוחלט (למעט המקרים המצומצמים והחריגים המופיעים בחוק) ולא ניתן לתרץ את השימוש בטענה שעו"ד עשתה זו לבקשת לקוחותיה ולמענם. הדבר חמור במיוחד כשמדובר בעורכת דין וכאשר חלק מהחומרים בהם נעשה שימוש הם שיחות שחל עליהם חיסיון עו"ד-לקוח.

טענתה של עורכת הדין, לפיה היא לא עשתה שימוש בתוצרי האזנת הסתר מכיוון שהיא רק ניסחה את המכתבים ושלחה ללקוחותיה והם אלו אשר צירפו את התמלילים כנספחים ושלחו את המכתבים, היא טענה מיתממת. ראשית, היא זו שחתומה על המכתבים ולכן אחראית על תוכנם ועל תוכן הנספחים. שנית, המכתבים מכילים לנספחים ומסכמים את האמור בהם. שלישית, תוצרי האזנת הסתר הוגשו גם כנספח לתביעה כספית שהגישה עו"ד בשם לקוחה נגד המתלוננת.

פרשנותה של עו"ד להוראת החוק - כי אם אגב האזנת סתר אסורה עולה חשד לכך שאדם ביצע עבירה כלשהי, הרי שהדבר מכשיר את ביצוע האזנת הסתר ולא מדובר יותר בדבר אסור - היא מרחיבה ביותר ומנוגדת לתכליתו. פרשנות זו, מלבד היותה לא נכונה, מסכלת את הרציונל מאחורי הוראות החוק. פרשנותה אף אינה תואמת את העמדה שנמסרה על ידי היועץ המשפטי לממשלה ללקוחה של העורכת דין, אשר פנה ליועץ המשפטי לממשלה כדי שיאשר לעשות שימוש בתוצרי האזנת הסתר לצורך הגשת תלונה לנציב התלונות על השופטים. היועץ המשפטי לממשלה לא נעתר לבקשה.

עורכת הדין אמנם פעלה כפי שפעלה על מנת להוציא את הצדק לאור, אך הדבר אינו יכול להצדיק שימוש בתוצרי האזנת סתר אסורה וחשיפה של שיחות בין עורך דין ללקוח.

הערת המערכת: בזמן פרסום ההחלטה, ההליך עודנו מתנהל בבית דין המשמעתי.

מס' החלטה: 142/22

תביעת לשון הרע בגין הגשת תלונה לוועדת האתיקה

בעקבות פנייה שהגיעה לפתחה של ועדת האתיקה הארצית באשר להחלת הגנה מפני תביעת לשון הרע, ביחס לדברים שנכתבו או נאמרו במסגרת תלונה לוועדת אתיקה של לשכת עורכי הדין, החליטה ועדת האתיקה הארצית להידרש ולבאר סוגיה זו. חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה – 1965 (להלן: "החוק") קובע כי לא ניתן להגיש תביעה בגין דברים שנאמרו או נכתבו על ידי בעל דין או על ידי עד, תוך כדי דיון בפני שופט או בפני "בעל סמכות שיפוטית או מעין שיפוטית" (סעיף 13(5) לחוק). מכאן עולה השאלה, האם הגשת תלונה בפני ועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין מוגדרת לצורך העניין כפרסום בפני גוף "בעל סמכות שיפוטית או מעין שיפוטית", שחלה לגביה החסינות המוחלטת הקבועה בסעיף (וככועל יוצא לא ניתן להגיש תביעה בגין דברים שנכתבו או נאמרו בפני ועדת האתיקה).

החלטה: על תלונה בפני ועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין, אין להחיל את הגנת הסף המוחלטת הקבועה בסעיף 13(5) לחוק איסור לשון הרע. ההגנה המתאימה היא הגנת תום הלב שבסעיף 15 לחוק, שהרי תלונה בפני ועדת האתיקה באה בכלל "הגשת תלונה... לרשות המוסמכת לקבל תלונות... או לחקור בעניין המשמש נושא התלונה", ובנסיבות אלה קובע החוק כי חלה חזקה שהפרסום נעשה בתום לב והנתבע זכאי להגנה (ס' 15(8) לחוק איסור לשון הרע, יחד עם סעיף 16(א) לחוק). אלא שהגנות אלה אינן מוחלטות ואינן מהוות עילה לדחייה על הסף של התביעה. אלה הן הגנות שמתבררות במהלך ניהול התביעה, וניתן לסתור אותן, כגון אם יוכיח התובע שהדברים נכתבו בידיעה שאינם אמת וכד' (סעיף 16(ב) לחוק איסור לשון הרע).

מס' החלטה: 37/24

עבודה בחללים משותפים

לאור המעבר לעבודה היברידית ובתקופה בה אנו מצויים כיום, אל פתחה של ועדת האתיקה הארצית הגיעה סוגיה העוסקת בחללי עבודה משותפים לעורכי דין במתחמי "we work", בתנאים הבאים:

1. עורכי דין יעשו שימוש במספר חדרים אשר ייוחדו לשימוש הבלעדי של משרד עורכי הדין.
 2. לא תהיה לצדדי ג' גישה לחדר אשר יינעל בתום העבודה.
 3. ייוחד חדר למזכירות עו"ד.
 4. עורך דין יפגוש את הלקוח בכניסה למתחם ויפנה ישירות לחדר שיוחד לעורך הדין במידה ותהיה המתנה לפגישה.
- המטרה בשימוש החללים המשותפים הנה להוזיל עלויות.

נראה כי האמור עולה כדי הפרת הוראות כללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), תשמ"ו-1986, בסעיפים:

"4(א) משרדו של עורך דין, לרבות חדר המתנה וחדר מזכירות וכל חלק אחר ממנו, לא ישמש כל מטרה זולת עבודתו המקצועית של עורך הדין."

"3(ב) עורך דין רשאי לפגוש את לקוחו במקום אחר זולת משרדו, ובלבד שיעשה כן בתנאים ההולמים את כבוד המקצוע."

כפועל יוצא מכך ובהתאם לכללים, אין אפשרות לעורכי דין לעבוד במתחם של חללי עבודה משותפים כמו "we work", שכן על אף התנאים השונים אשר צוינו בשאלתה ע"י עו"ד השואל, עדיין מדובר בעבודה בחללים משותפים אשר אינם עולים בקנה אחד עם כללי האתיקה. כמו כן, נבהיר כי הדבר יתאפשר רק במידה והמתחם הינו ייעודי רק לעורכי דין.

יצוין, כי לשכת עורכי הדין הקימה מתחם חללי עבודה משותפים, עם מערכת הזמנות מתקדמת בה ניתן לשכור חללי עבודה וחדרי ישיבות לעורכי דין בלבד, אשר מיועד לעורכי הדין ולצרכי סביבת העבודה שלהם בהתאם לכללים.

מס' החלטה 27/24

יחס כלפי בית המשפט

התנהלות בהיוועדות חזותית

מאז נכנסה טכנולוגיית ה"היוועדות החזותית" לחיינו, ענפי המשפט מקיימים מאמצים על מנת להתאים עצמם לטכנולוגיה המשתנה. לאור זאת, ועדת האתיקה הארצית רואה לנכון להזכיר ולחדד לציבור עורכי הדין בדבר העקרונות המנחים של קיום דיון בהיוועדות חזותית (לאור מזכר דין וחשבון ניהול דיונים בהיוועדות חזותית שיצא בחודש מרץ לשנת 2022).

להלן עיקרי העקרונות שנקבעו במזכר המצוין לעיל:

- ראשית יובהר כי נקבוע במזכר המצוין לעיל, על עורכי הדין המשתתפים בהיוועדות החזותית יחולו כללי האתיקה בשינויים המחויבים.**
- השימוש באופציית ההיוועדות חזותית מצוי תחת שיקול דעתו של בית המשפט ואינה זכות מוקנית בדיון.
- הדיון בהיוועדות חזותית הוא דיון משפטי לכל דבר ועניין ועל כן בית המשפט יודא כי הדיון יתקיים תוך שמירה על עקרונות השוויון, השקיפות, ההגינות ואמון הציבור.
- המותב יקפיד כי הדיון באמצעי זה לא יקנה יתרונות דיונים או טקטיים למי מן הצדדים.
- ההחלטה האם לקיים דיון **חסוי** באמצעות היוועדות חזותית מסורה לשיקול דעתו הבלעדי של בית המשפט.
- אעפ"י עקרון פומביות הדיון, צוות המזכר סבור כי ראוי שנוכחות אנשים נוספים תהייה באולם בית המשפט הפיזי בו מתקיים הדיון בלבד (ככל והציבור מעוניין לצפות בבעלי הדין המשתתפים בהיוועדות החזותית- יש להקים מסכים מתאימים באולמות).
- הפלטפורמה הטכנולוגית בה יתנהל הדיון בהיוועדות חזותית צריכה, ככל הניתן, לאפשר לבית המשפט לשלוט בהליך, ובין היתר: לאשר כניסה או להוציא אנשים; לזהות כל דובר; לקבוע מנגנון רשות דיבור; להשתיק משתתף; לאפשר מעבר חלק בין דיונים; לשמור על סודיות; למנוע הקלטות פרטיות אסורות; וכן לשלוט בצ'אט של התוכנה ובהתכתבויות בלתי הולמות.
- דיון בהיוועדות חזותית ינוהל, בשינויים המחויבים, בהתאם לסדרי הדין וכללי הדיון המקובלים בדיון המתנהל באולם בית המשפט, לרבות בנושא מתן ושמיעת עדויות והצגת ראיות (בכלל זה האפשרות לוודא כי אין הדרכה של העד, ולאפשר לביהמ"ש עיון בראיות באופן הולם).
- הצדדים לדיון יקפידו על כללי התנהגות נאותים, לרבות מתן אפשרות לכל צד להשלים את טענותיו ושמירה על סדר הטיעון, בהתאם להוראות הדין וביהמ"ש.
- אופן ההשתתפות בדיון (פרוצדורלי)**
- עורך דין, בעל דין או עד המשתתף בדיון המתנהל בהיוועדות חזותית, יעשה כן באמצעות מחשב נייד, מחשב נייד, או מחשב לוח (טאבלט). לא תתאפשר השתתפות בדיון באמצעות טלפון נייד אלא בנסיבות חריגות ובכפוף לאישור בית המשפט.
- המשתתפים בדיון יעשו כן משרדם או ממקום שקט אחר המאפשר קיום דיון הולם וראוי, באופן בו יוכלו להיראות, להאזין לעמדות המשתתפים הנוספים ובית המשפט, ולהשמיע את עמדתם.
- ככלל, אין מניעה למספר משתתפים לקחת חלק בדיון המתנהל בהיוועדות חזותית בעודם נוכחים באותו משרד, וזאת בכפוף לאישור בית המשפט.
- מדי משפט- עורך דין המשתתף בדיון בהיוועדות חזותית ילבש מדי משפט כהגדרתם בכללי לשכת עורכי הדין (מדי משפט) תשס"ו 2005-.
- יצוין כי כך גם משתתף בדיון שאינו עורך דין, יתלבש באופן מכובד כראוי לדיון המתנהל בבית המשפט.
- איסור הקלטה- חל איסור להקליט, לצלם או לשדר את הדיון ללא אישור מראש של בית המשפט.
- יצוין כי הדיונים אינם בגדר מקשה אחת וקיימים הבדלים בעריכת דיונים מסוג זה במגוון ענפי המשפט הדורשים התאמות ספציפיות (פלילי, משפחה, קטינים, עצורים, אסירים ועוד) ובהתאם לכל דין ופרסומי הרשות השופטת, ועל כן הנ"ל נקבע כעקרונות כלליים בלבד המנחים את התנהלותם של עורכי הדין בדיוני היוועדות חזותית.

מס' החלטה: 157/24

התבטאויות בזמן מלחמה

התבטאויות ברשתות החברתיות

התלונה: במהלך חודש אוקטובר ולאחר הטבח הנורא שארע במדינתנו ביום 07.10.2023, פרסמה עורכת הדין פוסט ברשת החברתית "פייסבוק", תחת שמה ותוארה כעו"ד, במסגרתו הפנתה אצבע מאשימה למפקד בצה"ל. בהמשך מחקה את הפוסט הנ"ל. מספר ימים לאחר מכן, בחודש נובמבר 2023, פרסמה עורכת הדין פוסט נוסף בפייסבוק בו כתבה כי למרות מחיקתו של הפוסט הראשון, היא עומדת מאחורי הדברים האמורים בו.

מטעם עורכת הדין צוין כי אינה עוסקת בעריכת דין, אינה מייצגת בבתי משפט ואינה משמשת כיועצת משפטית בארגון כלשהו. כן צוין כי העלתה את הפוסט המקורי בעידנא דריתחא וכי כבר באותו היום הוסר "לבקשת חברים מגויסים בתפקידים רגישים". כמו כן, עוה"ד ביקשה להבהיר כי בסמוך לפניית ועדת האתיקה היא הסירה את עובדת היותה עורכת דין מעמוד הפייסבוק שלה וכי בפוסט עצמו אין כל אזכור להיותה עורכת דין. לחילופין, נטען על ידה כי מדובר באכיפה בירנית ומאחר ואינה עוסקת בעריכת דין, יש לראות בהתבטאויותיה כחוסים תחת חופש הביטוי של אדם מן השורה. בשולי הדברים צוין כי עוה"ד הסכימה להביע התנצלות על דבריה.

החלטה: במעשיה האמורים לעיל התבטאה עורכת הדין בצורה בוטה, משתלחת ומבזה ובכך התנהגה בצורה שאינה הולמת את מקצוע עריכת הדין וכפגעה בכבודו. ועדת האתיקה רואה בפוסטים האמורים (להלן יחד – "הפוסטים"), אשר פורסמו על ידי עוה"ד בעיצומה של מערכת לחימה "משום הסתה נגד נציגי ציבור וחילי צה"ל, פגיעה ברגשות הציבור ובכבוד המקצוע". עוד צוין כי הפוסטים עומדים בסתירה להבהרות שפורסמו ביום 12.10.2023 וביום 22.1.2023 מטעם ועדת האתיקה הארצית. יובהר, כי עוה"ד לא ציינה בפוסט המקורי כי הינה עורכת דין, אך דבר היותה עורכת דין צוין בעמוד הפייסבוק שלה. כמו כן, מחיפוש פשוט במרשתת על אודותיה עולה כי היא עורכת דין. לא זו אף זו, דומה כי אף עוה"ד מציגה את עצמה כעורכת דין. ברי כי לא ניתן לאחוז בחבל בשני קצוותיו, קרי מצד אחד להשתמש בכינוי 'עורכת דין' ומצד שני להתנער מהחובות הנובעות ממקצוע זה ומכללי האתיקה החלים על כל מי שהינו עורך דין.

מכל מקום, אין נפקא מינה אם הפוסט המקורי פורסם על ידי עוה"ד בכובעה כעורכת דין או בכובעה כאזרחית מן השורה. אין ספק כי התנהלות הדרג המדיני והצבאי בתקופת מלחמה עשויה להוליד ביקורת קשה ונוקבת ולגרום לליבוי היצרים. ברם, גם הבעת ביקורת (מוצדקת ככל שתהא, ואין בכך כדי להביע עמדה לכאן או לכאן) צריכה להיעשות בצורה מכובדת ונאותה, ועורך דין (הן בכובעו כעורך דין והן בכובעו כאזרח) נדרש לנהוג באיפוק ובריסון ולשמש דוגמה ומופת למקצוע עריכת הדין ולציבור כולו. דווקא כאשר השיח הציבורי מתלהט, על עורך הדין לשמור על שפה ראויה ומכבדת. התבטאות של עורך דין, אשר ישנו חשש כי היא עולה כדי הסתה נגד עובד ציבור, אף אם היא נאמרת במסגרת שיח פוליטי ולא במסגרת תפקידו של עורך הדין, עשויה להיחשב כעבירה אתית. מן המצופה היה כי עוה"ד, כמי שמחזיקה בתואר "עורכת דין" ומציגה עצמה ככזו (גם אם הפוסט לא נכתב בכובעה כעורכת דין) תנהג באיפוק ובריסון ותשמור על שפה מכבדת גם כאשר היא מביעה ביקורת. הערת המערכת: בזמן פרסום ההחלטה, ההליך עודנו מתנהל בביה"ד המשמעת.

מס' החלטה: 245/23

אתיקה במחוזות הלשכה

ועדת האתיקה במחוז חיפה

חקירת עורך דין בידי רשות חוקרת

השאלות: עורך דין זומן על ידי חוקרת מס הכנסה ליתן עדות בנוגע ללקוחו, בעניינו מתנהלת חקירת הרשות.

עורך הדין מבקש לדעת מה מותר ואסור מכוח חיסיון עו"ד-לקוח בנוגע למסירת פרטים הקשורים ללקוח.

האם במסגרת החיסיון עליו לסרב להמציא מסמכים/פרטים כלשהם שהתקבלו במסגרת הייצוג ללא ויתור מפורש של הלקוח? האם יש מניעה למסור פרטים שהם בבחינת מידע פומבי (למשל היותו של הלקוח מצוי בהליך חדלות פירעון)?

הוועדה השיבה: חקירת עורך דין בידי רשות חוקרת בכל הקשור לעבודתו המקצועית מוסדרת בהנחיית היועץ המשפטי מס' 4.2202 (ראו: דרור ארד-אילון, "חקירת עורכי דין", "אתיקה מקצועית", גיליון מס' 19). כמפורט בהנחיה, אם מתעוררת בחקירה שאלה של חיסיון מקצועי יש להתיר לעורך הדין להתייעץ עם עורך דין מטעמו או עם ועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין, ואין לחקור אותו במטרה לגרום להפרת החיסיון.

בכל הקשור לחיפוש ולתפיסה חל, כמובן, ההסדר הקבוע בסעיפים 235א-235ד לפקודת מס הכנסה, אשר קובע את הדרך בה ייקבע האם יש חיסיון. גם הסדר זה אינו מקנה כוח למסור מידע חסוי שחל עליו החיסיון הקבוע בסעיף 48 לפקודת הראיות לאור דברים אלה, אם ייקרא עורך הדין לחקירה וישאל שאלות שלהבנתו מפרות את החיסיון, הוא חייב שלא להשיב להן, וזכאי להיוועץ עם עורך דין מטעמו או עם ועדת האתיקה.

לגופו של דבר, המידע החסוי הוא רק מידע שהוחלף בין הלקוח לעורך הדין בקשר ענייני לשירות המקצועי ושהלקוח לא ויתר על החיסיון במפורש או מכללא. כך, זהות הלקוח והסדרי התשלום אינם חסויים, וכך גם תשובות לשאלות באשר לפעולות הגלויות המפורטות באזהרה (קרי: הלקוח הופיע בפני, במקום כזה וכזה, הזהרתי אותו כמפורט באזהרה וכו'). בנוסף, מסמכים שהוגשו למי ממשרדי רשויות המדינה (כגון: מס שבח, טאבו, בית המשפט, לשכת ההוצל"פ, כונ"ר וכו') - לא חל עליהם חיסיון ועורך הדין רשאי להציגם.

להרחבה בנושא ראו: החלטה את 191/13 ("אתיקה מקצועית", גיליון מס' 53); בג"צ 635/23 ובג"צ 2713/23 פקיד שומה חקירות תל אביב נ' בית המשפט המחוזי תל אביב ואח' (פורסם ביום 26.03.24).

חשיפת מידע בפני יורשיו של לקוח שנפטר

השאלות: עורכת דין ייצגה לקוח בשני הליכים: האחד, ערעור על פסק דין שניתן בתביעה לביטול עסקת מתנה בין הלקוח לנכדו. השני, בקשה לאיחוד משפחות עבור אשת הלקוח.

האשה היתה מעורבת בהליכים הנ"ל, בין כבעלת דין ובין כמיופת כוח, ואף שילמה חלק משכר הטרחה (יתר הייצוג נעשה פרו-בון) הטיפול בשני ההליכים הסתיים זה מכבר.

לימים נפטר הלקוח ואחד מבניו פנה אל עורכת הדין בבקשה לקבלת עותק מהתיק בעניין אביו. לטענתה, הבן נוהג להטריד אותה ואת עובדי משרדה ולאיים עליה, בין בעצמו ובין באמצעות אחרים.

כמו כן, לא הוצג בפני עורכת הדין צו ירושה / קיום צוואה בעניינו של הלקוח.

האם רשאית עורכת הדין לחשוף בפני אותו בן מידע או מסמכים שיש בידיה הנוגעים ללקוח? מה היקף המידע שרשאית עורכת הדין לחשוף במסגרת תלונה למשטרה שבכוונתה להגיש כנגד בנו של הלקוח או בפני בית המשפט במסגרת בקשה למתן צו למניעת הטרדה מאיימת?

הוועדה השיבה: ללא הצגת צו ירושה / קיום צוואה ובהתאם אליו שכל היורשים הרלוונטיים יהיו חלק מהבקשה - אסור לעורכת הדין להעביר חומר כלשהו ביחס ללקוח.

לעומת זאת, אשת הלקוח עדיין בחיים והיא הלקוחה בקשר לתיק איחוד המשפחות ועל כן בעניין זה יש למסור לה את החומר הרלוונטי, ככל שתבקש.

שאלת עצם הגשת התלונה למשטרה נתונה כמובן לשיקול דעתה של עורכת הדין. במידה ותחליט להגיש תלונה, ומשמדובר בתלונה על איומים, לא נראה שלצורך הגשת תלונה שכזאת היא נדרשת לפרט אודות הטיפול המקצועי שנתנה בעבר, ואולם ככל שיעלה בכך הצורך, הרי שיהא עליה לצמצם את הפגיעה בלקוח על ידי חשיפת המידע ההכרחי בלבד.

הצגת מסמכים שהוחלפו במסגרת משא ומתן

השאלות: הפונה הוא עורך דין המייצג בהליכים של תובענות ייצוגיות. **בהליך הראשון** פנה בא כוח התובע לבא כוח הנתבעת במייל הנושא כותרת "בקשה לגילוי מסמכים" וביקש את הסכמת הנתבעת לבצע הליך גילוי מסמכים בהסכמה. בהמשך לדברים שנכתבו במייל, כתב התובע לנתבעת כי לצורכי משא ומתן בלבד ומבלי לפגוע בזכויות, מציע התובע לנתבעת לבוא בדברים בניסיון להתפשר עימו. הנתבעת לא התייחסה למכתב ולימים הגיש התובע לבית המשפט בקשה לגילוי מסמכים. במסגרת הבקשה, התבקש התובע להראות כי ביצע פנייה מוקדמת לנתבעת לפי תקנה 49(ד) לתקסד"א-2018 לפני שפנה לבית המשפט בבקשה להוציא צו גילוי מסמכים.

- האם ראוי התובע להציג לבית המשפט את הפנייה במייל לנתבעת למרות שבגוף הפנייה נכתב שהיא לצורכי משא ומתן?
- האם עצם העובדה שהנתבעת לא התייחסה לפנייה מאיינת את החיסיון?
- האם התובע ראוי להציג את ההודעה כאשר פרטי המשא ומתן מושחרים ולו רק כדי להציג את כותרת הפנייה - "בקשה לגילוי מסמכים"?

בהליך השני הגיש עורך הדין תובענה ייצוגית נגד כלי תחבורה ציבורי בישראל המנוהל על ידי גוף עסקי הכפוף לעירייה. במהלך הדיונים הצהיר התובע כי בכוונתו להגיש בקשה לצו גילוי מסמכים כדי לחשוף את ההסכמים של הנתבעת עם משרד התחבורה, ולאחר מספר שבועות, במסגרת פגישה שנועדה לצורכי משא ומתן, מסר בא כוח הנתבעת לבא כוח התובע העתק מההסכם של הנתבעת עם משרד התחבורה.

- האם התובע יכול להציג את ההסכם שנמסר לו במהלך הפגישה?
- האם העובדה שהתובע יכול לקבל העתק מההסכם ממשרד התחבורה באמצעות בקשה לפי חוק חופש המידע מאיינת את החיסיון של המסמך?
- האם הצהרת התובע (שנרשמה בפרוטוקול הדיון) כי בכוונתו להגיש בקשה לצו גילוי מסמכים ולבקש מסמכים שהוחלפו בין משרד התחבורה ובין הנתבעת, ואם העובדה שהתובע יכול לקבל העתק מההסכם במסגרת הוצאת צו גילוי מסמכים, מאיינת את החיסיון של המסמך?

הוועדה השיבה: לשאלה הראשונה - כשמדובר במכתב שמהותו בקשה לגילוי מסמכים הכולל פניה לפתוח במשא ומתן, ללא ציון ספציפי של הצעת פשרה כלשהי - אין מניעה כי אותו עורך דין ששלח את המכתב יגיש אותו לבית המשפט, כל עוד אינו מגיש את התשובה למכתב, ככל שהיא כוללת התייחסות לפשרה. עם זאת, למען הזהירות וכיוון שממילא מטרת הגשת המכתב היא לעניין דרישת גילוי המסמכים בלבד, טוב יעשה עורך הדין אם ישחיר את השורות הרלוונטיות שכתב בעניין הצעתו הכללית לפתוח במשא ומתן. לשאלה השנייה - עצם קבלת מסמך כלשהו במסגרת פגישה משא ומתן לא הופכת את המסמך לחסוי. אם כך היו הדברים, ניתן היה לחסות כך מסמכים חשובים וראיות רק משום שנמסרו במהלך משא ומתן. משמסר צד אחד לצד שכנגד מסמך שהוא עצמו אינו מהווה הצעת פשרה, מאפשר הוא בכך לצד שכנגד לעשות באותו מסמך שימוש.

פנייה מקדימה לפי כלל 31 לכללי האתיקה

השאלות: האם בפנייה מקדימה בהתאם לכלל 31 לכללי האתיקה, העוסק בחובה לפנות לחבר למקצוע בטרם הגשת תביעה כנגדו, די בהתראה כללית או שיש צורך לפרט את הפנייה ואת מהות התביעה כנגד עורך הדין? **הוועדה השיבה:** יש לפרט, ולו באופן כללי, המדגים את עיקר טענת הלקוח. לא נכון להסתפק בהתראה כללית ללא כל פירוט. הכלל גם מזכיר את החובה לפנות לעורך הדין בניסיון ליישב את הסכסוך, כלומר לא מדובר במכתב התראה רגיל שרק מאזכר את כלל 31.

אימות חתימה בתצהיר גילוי מסמכים בחו"ל

השאלות: עורכת דין מייצגת נתבע בהליך אזרחי המתגורר בחו"ל. בשלב זה של ההליך יש לאמת תצהיר גילוי מסמכים מול הקונסול ובשל העובדה כי אין נציגות ישראלית במקום מגוריו של הלקוח, הזמין הלקוח תור לקונסוליה בעיר אחרת, כשהמועד הקרוב ביותר נקבע שישה חודשים קדימה. על עורכת הדין להגיש בדחיפות תצהיר גילוי מסמכים. מה ניתן לעשות? האם ניתן להחתים את הלקוח בפני עורך דין / נוטריון בחו"ל ללא נציגות קונסול? **הוועדה השיבה:** באפשרות עורכת הדין להמציא תצהיר חתום על ידי הלקוח, מבלי שאומת על ידה, ולציין כי תצהיר מאומת יוגש בהמשך הואיל וללקוח קבוע תור בקונסוליה בעוד שישה חודשים. אפשרות נוספת היא להגיש מכתב גילוי מסמכים החתום על ידי עורכת הדין ולציין בו כי תצהיר מתאים יוגש בהמשך היות וללקוח קבוע תור בקונסוליה.

ועדת האתיקה במחוז חיפה

איסור הטעיה

מתלוננת הגישה תלונה וטענה כי הנילון הגיש בשמה, ללא ידיעתה וללא הסכמתה, תביעה נזיקית לבית המשפט עקב תאונת דרכים. במסגרת התביעה הוגשו בין היתר ייפוי כוח, תצהיר והודעה על מקרה ביטוח שנחזים להיות חתומים על ידה כאשר לטענתה היא לא חתמה על מסמכים אלה.

הנילון בתגובה לתלונה טען כי הוא ייצג את המתלוננת בהסכמתה, אולם הקשר שלו היה ישירות עם בעלה של המתלוננת. עוד טען הנילון כי הוא נקלע להליך גירושין בין המתלוננת והבעל וכי התלונה כי חלק ממסע נקמה של המתלוננת נגד הבעל. הנילון ציין בתגובתו כי הטעות שלו הייתה שהוא אימת תצהיר של המתלוננת בהיוועדות חזותית מבלי שציין זאת בתצהיר. מעיון בראיות שצורפו לתלונה עולה כי יש חתימה הנחזית להיות חתימה של המתלוננת. מעיון בתצהיר עולה כי התצהיר חתום וכי הנילון אישר כי המתלוננת הופיעה בפניו וכי לאחר שהצהיר אותה כי עליה להצהיר את האמת היא אישרה את נכונות הצהרתה וחתמה עליה.

ועדת האתיקה בחנה את שתי הגרסאות הסותרות של המתלוננת והנילון אודות עובדות המקרה, ובעיקר בשאלת הסכמת המתלוננת לייצוג ע"י הנילון והגשת התביעה בשמה, ולאור הודאת הנילון כי אימת תצהיר בהיוועדות חזותית כאשר נוסח התצהיר אינו תואם גרסה זו ומצביע על כך כי מי שחתום על התצהיר הוא אחר ולא המתלוננת, החליטה ועדת האתיקה להעמיד את הנילון לדין משמעתי.

ועדת האתיקה במחוז מרכז

חובת דיווח בנוגע לעבירות פליליות

עובדות השאלתה: עוה"ד הפונה מייצג לקוחה בעסקת מכר מקרקעין. אגב הייצוג, סיפרה לו הלקוחה שהיא משכנת בדירתה שב"ח מזה מספר שנים ואף תומכת בו כלכלית ומממנת עבורו פעולות לא חוקיות כמו הוצאת מסמכים מזויפים. הלקוחה ביקשה מעוה"ד הפונה להוציא את השב"ח מביתה אך לא לדווח עליו לרשויות החוק. במסגרת הניסיונות למכור את המקרקעין מושא העסקה, עוה"ד הפונה אף הותקף פיזית על ידי גורמים עוינים מקורבים לשב"ח שניסו להשתלט על הנכס, והתקיפה דווחה למשטרת ישראל. כעת עסקת המכר קרובה להסתיים ועוה"ד הפונה שואל האם הוא רשאי לדווח על השב"ח לרשויות החוק.

תשובת הוועדה: חיסיון עו"ד-לקוח קבוע בסעיף 48 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 ובסעיף 90 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961 הקובע:

סוד מקצועי

90. דברים ומסמכים שהוחלפו בין לקוח לבין עורך דין ויש להם קשר ענייני לשירות המקצועי שניתן על ידי עורך הדין ללקוח, לא יגלה אותם עורך הדין בכל הליך משפטי, חקירה או חיפוש, מלבד אם ויתר הלקוח על חסינותם.

הסודיות קבועה בכלל 19 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986: שמירת סודיות

19. עורך דין ישמור בסוד כל דבר שיובא לידיעתו בידי לקוח או מטעמו, תוך כדי מילוי תפקידו, זולת אם הסכים הלקוח במפורש אחרת; הוראה זו אינה חלה על גילוי בהליך משפטי, חקירה או חיפוש שאינו חסוי על פי סעיף 90 לחוק.

מחובתו של עו"ד לשמור בסוד מידע שנמסר לו במסגרת מילוי תפקידו, וישנו חיסיון על דברים ומסמכים שהוחלפו עם עוה"ד ויש להם קשר ענייני לשירות המקצועי שניתן ללקוח. עוה"ד הפונה ציין בפנייתו כי השירות המשפטי ניתן ללקוחה בנוגע לעסקת מכר, ואילו החשש מתעורר בנוגע לענייניו של צד שלישי, שאינו צד לשירות המשפטי אותו העניק ללקוחה. מכאן עולה כי המידע שהגיע לידיעת עורך הדין אינו חוסה תחת חיסיון עורך דין לקוח.

עם זאת, על המידע שנמסר אכן חלה חובת הסודיות הקבועה בכלל 19 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשמ"ו-1986 בהיותה רחבה יותר מחובת החיסיון וחלה גם על מידע שהגיע לעורך הדין במסגרת מילוי תפקידו, גם אם מידע זה אינו קשור קשר ענייני לשירות המקצועי שנתן (ר' החלטת ועדת האתיקה הארצית מס' את/168/23 שפורסמה בגיליון "אתיקה מקצועית" מס' 75).

ואולם, מהמידע שצוין בפנייה עולה כי לא מדובר רק על מידע אודות עבירות שבוצעו אלא כי קיים חשש שתבוצע גם עבירה עתידית על ידי הצד השלישי, וכי ישנו חשש כי הוא ממשיך לנצל את הלקוחה. בנוגע לחובת הדיווח - על כל אדם (לא כל שכן על עורך דין) שיש בידו מידע ממשי וקונקרטי אודות מזימה לבצע עבירה עתידית מסוג פשע, חלה חובת הדיווח וגם חלה החובה לנקיטת אמצעים סבירים למניעתו. במקרה שצוין בפניה, לאור המידע על המעשים העומדים להתבצע, וללא תלות בסוג העבירה, בהיות המעשים חמורים על פניהם, ולאור הנזק הקונקרטי שהם עתידים לגרום בסבירות לא מבוטלת - מצופה מעוה"ד הפונה למנוע את הנזק בכל דרך, לרבות העברת המידע ככל שהדבר נדרש (ר' החלטת ועדת האתיקה הארצית מס' את/23/13 פורסמה בגיליון מס' 74); לא זו בלבד, אלא שבהחלטות קודמות של ועדת האתיקה הארצית נקבע כי מחובת עוה"ד לדווח כאשר ישנו חשש מפני ביצוע עבירה מסוג פשע וזאת לפי סעיף 262 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, והחיסיון אינו חל על ביצוע עבירה עתידית, ר' החלטה מס' את/264/08 שפורסמה בגיליון "אתיקה מקצועית" מס' 30 ודבר העורכת מגיליון "אתיקה מקצועית" מס' 17 בנושא "החריגים לחיסיון עורך דין-לקוח וחובת הסודיות, חלק ראשון".

[מספר החלטה: 272/24]

העברת כספי נאמנות ליורשים

עובדות השאלה: עוה"ד הפונה מחזיקה כספים בנאמנות עבור לקוח שייצגה בהליכים משפטיים שבחשבונו הפרטי הוטלו עיקולים. לימים פנה אליה קרוב משפחתו של הלקוח והודיע לה כי הלקוח נפטר והציג לה תעודת פטירה וצו ירושה, וביקש כי הכספים שנשמרו בנאמנות יועברו ליורשים בדין. עוה"ד הפונה שואלת האם היא רשאית להעביר את הכספים ליורשים או שעליה לוודא כי העיקולים הוסרו. תשובת הוועדה: אם עוה"ד הפונה קיבלה לידיה צו ירושה, עליה להעביר את כספי הנאמנות ישירות ליורשים, אא"כ מונה מנהל עיזבון ואז יש להעביר את הכספים ישירות למנהל העיזבון ולא ליורשים. למען הסר ספק, מומלץ להוציא צו ירושה מאתר רשם הירושה על מנת לוודא כי צו הירושה שהועבר לידיה הוא אכן הצו שניתן. אם היורשים או חלק מהם קטינים, יש להעביר את הכספים לאפוטרופוס שלהם. העיקולים שהיו על חשבון המנוח אינם רלוונטיים, גם אם המנוח לא דאג להסדירם. האמור לעיל כפוף לכך שהעיקולים היו על חשבון המנוח ולא התקבלו בנוסף עיקולים אצל עוה"ד עצמה, ביחס לכספים המגיעים למנוח כבאת-כוחו בתביעה בה ייצגה אותו בחייו.

[מספר החלטה: 225/24]

שחרור כספי נאמנות כשיש מחלוקת בין הצדדים

עובדות השאלה: עוה"ד הפונה ייצגה מוכרת בהסכם מכר ומחזיקה אצלה כספים של הקונה בנאמנות וזאת עד לקבלת אישורי ערייה. הוצאת האישורים התעכבה ובינתיים התגלעו מחלוקות שונות בין המוכר לקונה, כך שבמועד קבלת האישורים הקונה מסרב לשחרר למוכרת את הכספים שבנאמנות ודורש פיצויים שיקוזזו מתוך כספי הנאמנות. הואיל והפיצויים שדורש הקונה שניים במחלוקת ועוה"ד הפונה מצאה עצמה בלב המחלוקת בין המוכר לקונה היא מבקשת את אישור ועדת האתיקה לשחרור הכספים למוכרת וכן אישור שלא יהיה בכך משום רשלנות כלפי הקונה. תשובת הוועדה: עורך דין שמונה כנאמן של הקונה או של שני הצדדים גם יחד, כפוף לדיני הנאמנות ולהסכם בגינו נוצרה הנאמנות. בעסקה, וחב בחובות מכוח תפקיד זה כלפי הגורם בעניינו מונה. מקום בו עוה"ד פועלת כנאמנה של הצדדים לעסקה, הרי שעם הבשלת התנאים לשחרור הכספים או פעולה אחרת בכובעה כנאמנה - הנה מחויבת לפעול בהתאם לתנאי הנאמנות כל עוד לא ניתנה החלטה שיפוטית אחרת. מקום בו התגלעה מחלוקת משפטית לגבי פרשנות ההסכם אשר משליכה במישרין על שחרור כספי הנאמנות, אזי על עוה"ד הפונה לפנות בבקשה מתאימה לערכאה שיפוטית - ר' החלטת ועדת האתיקה הארצית מס' את/153/08 שפורסמה בגיליון "אתיקה מקצועית" מס' 32 "שחרור פיקדון יעשה רק לפי תנאי הפיקדון או לפי הוראות מבית המשפט". כמו כן, עוה"ד הפונה הופנתה להחלטה מס' את/399/11 שפורסמה בגיליון מס' 47 ולפיה -

"הועדה איננה מעניקה יעוץ משפטי ביחס לזכויות וחובות הצדדים, אך נציין כי בהעדר הוראות ברורות, נאמן אינו יכול לעשות דין לעצמו ועליו לפנות לבית המשפט, בהליך מתאים, על מנת לקבל הוראות בדבר הפיקדון שבידיו."

מטרתה של חוות דעת מקדימה היא ליעץ לעו"ד ברמה האתית כיצד לפעול במטרה למנוע ממנו לבצע עבירה אתית בהמשך. ככל שעוה"ד יפעל בהתאם להנחיות הוועדה, הוא יהיה מוגן מפני העמדה לדין משמעת. עם זאת אין בכך כדי להקנות חסינות מפני הליכים אזרחיים שאינם נוגעים ללשכת עורכי הדין, וזאת מבלי להביע עמדה לגבי סיכויי תביעה כזו או אחרת ככל שתוגש.

[מספר החלטה: 191/24]

הגשת תצהיר הסתלקות ללא הסכמת המצהיר

עובדות השאלתה: עוה"ד הפונה ייצג לקוחה בענין עיזבון בעלה המנוח ובתוך כך ערך והחתיים את ילדיה על תצהירי הסתלקות לטובתה. לאחר מספר ימים, ובטרם הוגשה המסמכים לרשם הירושה, פנה לעוה"ד הפונה אחד היורשים והודיע כי הוא מבקש לחזור בו מתצהיר ההסתלקות.

הלקוחה מבקשת כי עוה"ד יגיש את תצהיר ההסתלקות לרשם הירושה. האם רשאי עוה"ד הפונה להגיש את המסמך לרשם? **תשובת הוועדה:** אם נודע לעוה"ד הפונה כי היורש מבקש לחזור בו מתצהיר ההסתלקות, וזאת בטרם הוגש התצהיר לרשם הירושה, אזי אין עוה"ד רשאי להגיש את התצהיר ללא הסכמת היורש פן ייגרם לו נזק בלתי הפיך. על עוה"ד לבקש לקבל את ההודעה בדבר חזרה מהסתלקות בכתב.

ככל שתתגלע מחלוקת בין הלקוחה לבין היורש, על הפונה להימנע מייצוג בשל החשש כי יידרש להעיד בהמשך. **[מספר החלטה: 224/24]**

פנייה לצד מיוצג כשעורך הדין חדל לענות

עובדות השאלתה: עוה"ד הפונה מחזיק כספים של קונה בנאמנות במסגרת הסכם מכר בו הוא ייצג את המוכר. לאחר שהקונה לא עמד בתנאי התשלום, נשלחה אליו הודעת ביטול באמצעות בא-כוחו.

עוה"ד הפונה ביקש כי ב"כ הקונה ימסור את פרטי החשבון של הקונה לצורך השבת היתרה שנותרה לזכותו לאחר ניכוי הפיצוי המוסכם.

ב"כ הקונה מתעלם מכל פניותיו במייל, בוואטסאפ, בטלפון ועוד, והוא לא יודע כיצד לנהוג מאחר שהוא רוצה להחזיר את הכספים לקונה.

הוועדה ביקשה לקבל את התייחסות ב"כ הקונה לדברים, אולם הנ"ל לא השיב לפניות הוועדה.

תשובת הוועדה: בהתאם לנתונים שמסר עוה"ד הפונה, הוא ניסה ליצור קשר עם ב"כ הקונה במספר רב של הזדמנויות ובמספר אמצעים ובכל הפעמים לא נענה. יתר על כן, עוה"ד לא השיב גם לפניות הוועדה לקבלת התייחסות לאמור בשאלתה במצב דברים זה, והואיל ועוה"ד הפונה מבקש להשיב לידי הקונה את הכספים שהופקדו בנאמנות לנוכח ביטולו של הסכם המכר, הרי שהוועדה לא תראה במשלוח פנייה כתובה ישירות לקונה עם העתק לב"כ, ובו בקשה לקבלת פרטי חשבון הבנק לצורך השבת הכספים משום הפרה של כלל 25 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986.

בהתאם להחלטת ועדת האתיקה הארצית, שמספרה את/316/11 אשר פורסמה בגיליון "אתיקה מקצועית" מס' 47, ככל שמדובר במכתב בעל אופי טכני לקבלת פרטי חשבון אזי ניתן לכתב את עוה"ד בהעתק ודי בכך. ר' לעניין זה גם החלטה מס' 272/09 שפורסמה בגיליון מס' 36, ואשר עוסקת במשלוח שיק לפקודת הלקוח ולא לבא-כוחו.

הטעם המרכזי העומד בבסיסו של כלל 25 הנ"ל, הוא מניעת ניצול פערי הכוחות והידע בין עורך הדין לבין אדם שאינו עורך דין באופן שיביא לפגיעה באינטרסים של האחרון, ולכן במצב בו מדובר במכתב טכני לקבלת פרטי חשבון הבנק, הרי שפער הכוחות לא בא לידי ביטוי, והאינטרסים של הקונה אף נשמרים באמצעות השבת הכספים לחשבון.

ואולם, ככל שתתעוררנה סוגיות משפטיות הנוגעות להסכם המכר ובטלותו, הפיצוי המוסכם וכו', החשש מפני פערי כוחות וידע שב ועולה ובמקרה כזה יש להיזהר מלנצל את היות הקונה לא מיוצג דה פקטו. על הפונה להעמיד את הקונה על אפשרותו להיות מיוצג במסגרת ההליכים הנ"ל, וזאת ככל שבא-כוחו חדל מלייצג.

[מספר החלטה: 75/24]

מתן עדות ע"י כונס נכסים בעת ייצוג

עובדות השאלתה: עוה"ד הפונה התמנה ככונס נכסים לצורך אכיפה של הסכם מכר, שבו הוא ייצג את הקונים. בין הצדדים לעסקה הוגשו תביעות הדדיות כאשר עוה"ד הפונה מעוניין לייצג את הקונים בתביעות הנ"ל אף שהוא נתבע גם כן בכובעו ככונס נכסים.

עוה"ד הפונה מבהיר כי הוא אינו צפוי להעיד מטעם הקונים וכי לא הוגש תצהיר עדות ראשית מטעמו. הוא מצייין כי הוא כן עתיד להעיד מטעם עצמו בלבד, וכי בהליכים הוא צפוי להיות מיוצג על ידי עו"ד אחר (השותף שלו במשרד). האם הוא רשאי להמשיך ולייצג כאמור?

תשובת הוועדה: סעיף 36(א) לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986, קובע:

"לא ייצג עורך דין אדם בהליכים משפטיים, לרבות ערעור, אם הוא עומד להעיד מטעם אותו אדם באחד משלבי ההליכים האמורים; נקרא עורך הדין להעיד מטעמו של אדם אחרי שהחל לייצגו – יחדל מן הייצוג."

עוה"ד הפונה הנו נתבע שכנגד יחד עם לקוחותיו, כאשר התביעה נגדו הוגשה בכובעו ככונס נכסים. בהתאם לאמור בשאלתה, הפונה אינו עתיד להעיד מטעם לקוחותיו אלא מטעמו בלבד, ולא הוגש תצהיר עדות ראשית מטעמו עבור הלקוחות. אשר על כן, כלל 36(א) הנ"ל אינו חל.

כמו כן, עוה"ד הפונה הופנה להחלטת ועדת האתיקה הארצית מס' את/24/21 שפורסמה בגיליון "אתיקה מקצועית" מס' 74 שעניינה "ניגוד עניינים: החלת כלל 36 לכללי לשכת עורכי הדין על עו"ד הפועל כבעל תפקיד", שם נקבע:

"כלל 36 קובע כי "לא ייצג עורך דין אדם בהליכים משפטיים... אם הוא עומד להעיד מטעם אותו אדם באחד משלבי ההליכים האמורים". מלשון הכלל עולה, כי הוא מתייחס למקרה שבו: א. עורך הדין מייצג אדם; ב. הוא עומד להעיד מטעם אותו אדם. לעומת זאת, מי שפועל כמנהל עיזבון, או ככונס נכסים וכדומה, אינו "מייצג את היורשים" (או "את הנושים"), ואינו שליח שלהם או פועל מכוחם; הוא פועל כידו הארוכה של בית המשפט ופועל בשמו (כקבוע בפסיקה). לפיכך, כלל 36 כלל אינו רלוונטי לגביו, כבר לפי לשונו הפשוטה של הכלל. כאשר אדם (לרבות עו"ד) פועל כבעל תפקיד של מנהל עיזבון או כונס, תפקידו שונה לחלוטין מזה של עו"ד המייצג לקוח. מנהל העיזבון, בשונה מעו"ד, בוודאי אינו אמור "להציג/לטעון את גרסת מרשו", תהא אשר תהא מידת נכונותה בעיניו; להיפך, הוא אמור לשמש כעיניו וזרועו של בית המשפט. גם משום כך, אין תחולה בעניינו לכלל 36."

יתר על כן, על פי העובדות שתוארו בשאלתה, יש זהות אינטרסים בין הפונה לבין הלקוחות, ולכן אין בעצם הייצוג כאשר הנו נתבע בכובעו ככונס נכסים בתיק משום ניגוד עניינים. ככל שיחול שינוי בעובדות או בנסיבות הנ"ל, יהא עליו לשוב ולפנות לוועדה

[מספר החלטה: 213/24]

